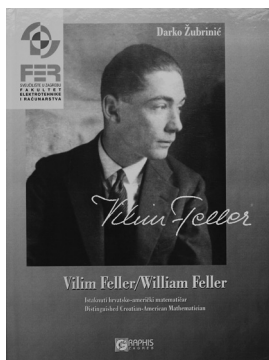

NOVE KNJIGE

Darko Žubrinić, Vilim Feller – istaknuti hrvatsko-američki matematičar/William Feller – Distinguished Croatian-American Mathematician, Graphis, Zagreb, 2011. Knjiga ima 140 str., 109 fotografija, tvrdog uveza, B5 formata. Može se naručiti e-mailom na graphis1@inet.hr.

Koncem 2011. godine objavljena je prva monografija o Vilimu Felleru (Zagreb, 7. srpnja 1906. – New York, 14. siječnja 1970.), istaknutom hrvatsko-američkom matematičaru. Radi se o dvojezičnom hrvatsko-engleskom izdanju. Rođen je u Hrvatskoj kao Vilibald Srećko Feller. Kao student promijenio je ime u Vilim. Na sveučilištu u Zagrebu završio je prve dvije godine studija matematike (tj. 4 semestra od ukupno 8, 1923.–1925.) i zatim nastavio studij u Göttingenu, gdje je 1926. doktorirao kod poznatog matematičara Richarda Couranta. Dio svoje disertacije pripremio je već kao student u Zagrebu. Bio je profesor u Kielu (Njemačka, 1928.–1933.), Copenhagenu (Danska, 1933.–1934.), Stokholmu i Lundu (Švedska, 1934.–1939.). Godine 1938. oženio se Clarom Nielsen. Od 1939. živi u

SAD-u, zaposlen na Sveučilištima Brown i Cornell, a od 1950. na Princetonu kao profesor matematike.

Feller je 1934. napisao prikaz poznate knjige *Andreja Nikolajeviča Kolmogorova, Grundberggriffe der Wahrscheinlichkeitsrechnung (Temelji teorije vjerojatnosti)* za referativni žurnal *Zentralblatt für Mathematik*. Jedan je od inicijatora izdavanja uglednog referativnog matematičkog časopisa *Mathematical Reviews* (1939.), te jedan od prvih glavnih urednika (1944.–1945.). Jedan je od osnivača teorije vjerojatnosti kao znanstvene discipline, najpoznatiji po svojoj monografiji *Uvod u teoriju vjerojatnosti i njene primjene* u dva dijela, koja se smatra jednim od najboljih matematičkih udžbenika dvadesetog stoljeća. Prevedena je na ruski (predgovor prvom dijelu napisao je Kolmogorov), kineski, španjolski, poljski i mađarski. Oko sto pedeset matematičkih pojmova nosi njegovo ime: Fellerov proces, Fellerova funkcija prijelaza, Fellerova polugrupa, Fellerovo svojstvo, Feller-Brownovo gibanje, Fellerov test za eksplozije, Lindeberg-Fellerov uvjet, Fellerov operator, Fellerov potencijal, Fellerova mjera, indefinitni Krein-Fellerov diferencijalni operatori, Kolmogorov-Fellerova jednadžba, itd.

Na međunarodnom matematičkom kongresu u Edinburgu 1958., Feller je održao plenarno predavanje *Neke nove veze između vjerojatnosti i klasične analize*. Godine 1966. bio je član međunarodne znanstvene komisije koja je birala kandidate za Fieldsovu medalju na Svjetskom matematičkom kongresu u Moskvi. Feller je bio mentorom sedamnaestero svojih doktoranada. Bio je, također, članom nekoliko nacionalnih akademija: bivše Jugoslavenske (sada Hrvatske) akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, Kraljevske Danske akademije za umjetnost, Nacionalne akademije znanosti SAD-a, Američke akademije umjetnosti i znanosti u Bostonu, kao i prestižnih znanstvenih organizacija: Kraljevskog statističkog društva u Londonu i Londonskog matematičkog društva (počasni član). Dobitnik je Nacionalne medalje za znanost 1969. koju mu je

1970. posthumno dodijelio predsjednik SAD-a. Jedan asteroid dobio je njegovo ime 1996.

Dana 17. srpnja 1953. Vilim Feller je održao predavanje u Zagrebu na hrvatskom jeziku, pod naslovom *Matematička teorija difuzije*. Bio je u vezi s rodbinom u Zagrebu, kao i sa svojim kolegama sa Sveučilišta u Zagrebu. Tijekom razdoblja nakon Drugog svetskog rata Feller je posjetio Zagreb četiti puta: 1953., 1956., 1957. i 1958. Prema Vladimiru Vraniću, profesoru matematike na Sveučilištu u Zagrebu, "...ne samo da Vilim Feller nije skrivao svoje hrvatsko podrijetlo, nego se također s njime i ponosio."

Željko Hanjš